Sievin koulujen ja varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelma

Laatijat: Asiantuntijaylihoitaja Sami Sneck; Ylilääkäri Jussi Piuva

Hyväksyjä: Johtajaylilääkäri Terhi Nevala

Hyväksytty 6.11.2026

Kiukaanniemi Kirsi 03102096041

Allekirjoittaja Kiukaanniemi Kirsi 03102096041
DN: cn=Kiukaanniemi Kirsi 03102096041, c=FI
Päivämäärä: 2026.11.06 10:20:15 +02'00'

Kirsi Kiukaanniemi, ylilääkäri

28.5.2026

5.6.2026

Sisällys

1 Johdanto 5

2 Lääkehoidon toteuttaminen sivistys- ja kulttuuripalveluissa 7

2.1 Lääkehoitosuunnitelma 7

2.2 Lääkehoidon vastuut, velvollisuuden ja työnjako 8

2.2.1 Perusterveydenhuollon alueylilääkäri 9

2.2.2 Sivistysjohtaja 9

2.2.3 Yksiköstä vastaava henkilö: päiväkodinjohtaja, varhaiskasvatuspäällikkö, rehtori, koulunjohtaja 9

2.2.4 Apulaisrehtori / koulunjohtaja 10

2.2.5 Kouluterveydenhoitaja 10

2.3 Lääkehoidon toteuttajat ja varahenkilöt 11

2.3.1 Lääkehoidon koulutuksen saanut sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen 11

2.3.2 Työntekijä, joka ei ole terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö ja jonka peruskoulutukseen ei ole sisältynyt lääkehoidon koulutusta 11

2.3.3 Lapsen huoltajat 12

2.3.4 Lapsen omahoidon tukeminen 12

3 Lääkehoidon osaaminen ja osaamisen varmistaminen 12

3.1 Lääkehoidon perehdytys 12

3.2 Lääkehoidon osaamisen varmistaminen 13

3.2.1 Teoriaosaamisen varmistaminen 15

3.2.2 Lääkehoidon näytöt 15

3.3 Lääkehoidon luvat 15

3.4 Lääkehoitoon koulutettu terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö; lähihoitaja, lastenhoitaja 16

3.5 Lääkehoitoon kouluttamaton henkilöstö; - sosionomi, lastenhoitaja, koulunkäynninohjaaja, varhaiserityisavustaja 16

4 Lääkehoidon toteuttaminen 16

4.1 Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma 17

4.2 Lääkehoidon käytännön toteutus 18

4.3 Lääkkeen antaminen 19

5 Lääkkeiden säilytys 19

6 Lääkehoidon vaaratilanteiden kirjaaminen ja raportointi 20

7 Muita ohjeita ja suosituksia 21

8 Liitteet 22

1 Johdanto

Tämä dokumentti on laadittu Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) asiantuntijoiden toimesta, ja sen tarkoituksena on toimia sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitosuunnitelmien laatimisen tukena. Suunnitelma tarjoaa ohjeistusta turvallisen ja asianmukaisen lääkehoidon toteuttamiseksi varhaiskasvatuksessa, perus- ja lukio-opetuksessa sekä nuorisopalveluissa.

Lääkehoitosuunnitelmassa käytetään termiä "lapsi", joka kattaa kaikki alaikäiset, jotka osallistuvat varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukio-opetuksen ja nuorisopalveluiden toimintaan. Näissä yksiköissä lääkehoidon toteuttaminen vaatii selkeät toimintaohjeet, jotta lapsille annettavat lääkkeet käsitellään turvallisesti ja vastuullisesti.

Tämä lääkehoitosuunnitelma perustuu Sosiaali- ja terveysministeriön oppaaseen Turvallinen lääkehoito (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:6), joka toimii yleisenä viitekehyksenä lääkehoidon turvallisuuden varmistamisessa. Suunnitelman laadinnassa on hyödynnetty myös Oulun kaupungin hyvinvointipalveluiden aikaisemmin laatimia ohjeistuksia sivistystoimen lääkehoidon järjestämisestä.

Suomessa lääkehoidon toteuttamisen ohjeistukset pohjautuvat Sosiaali- ja terveysministeriön, Valviran ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) säädöksiin ja suosituksiin. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että lääkehoito on suunniteltu ja toteutettu varhaiskasvatuksen ja koulutoiminnan toimintaympäristöihin soveltuvalla tavalla. Lääkehoitosuunnitelma on tärkeä työkalu, jolla varmistetaan, että lääkehoito on turvallista, tehokasta ja yksikön toiminnan mukaisesti järjestettyä.

Lääkehoitosuunnitelman keskeiset osa-alueet sisältävät lääkehoidon järjestämisen periaatteet, vastuunjaon, yhteistyön oppilaiden huoltajien ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa, lääkehoidon riskienhallinnan, lääkkeiden turvallisen säilytyksen ja annostelun, sekä kirjaamis- ja raportointikäytännöt. Lisäksi suunnitelmassa määritellään yksikön vastuuhenkilöt, joilla tulee olla riittävä osaaminen ja koulutus lääkehoidon toteuttamiseen.

Jokaisessa yksikössä työnantajan vastuulla on varmistaa, että lääkehoito toteutetaan suunnitelman mukaisesti ja että lääkehoitoa toteuttavalla henkilöstöllä on siihen riittävä koulutus ja pätevyys.

5.6.2026

Lääkehoitosuunnitelma hyväksytetään tarvittaessa terveydenhuollon asiantuntijoilla, ja se päivitetään säännöllisesti vastaamaan voimassa olevia säädöksiä ja ohjeistuksia.

Lääkehoitosuunnitelman tavoitteena on selkeyttää lääkehoidon vastuunjakoa, yhtenäistää käytäntöjä ja varmistaa, että jokaisella yksiköllä on selkeä toimintasuunnitelma turvallisen lääkehoidon toteuttamiseksi. Yksikkökohtaiset lääkehoitosuunnitelmat tarkentavat tämän pohjadokumentin linjauksia vastaamaan kunkin yksikön erityistarpeita ja toimintaolosuhteita.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus on julkaissut varhaiskasvatuksen turvallisen lääkehoidon suunnittelun tueksi infograafin:
Turvallinen lääkehoito varhaiskasvatuksessa

Tämän lääkehoitosuunnitelmapohjan on hyväksynyt Pohteella
Johtajaylilääkäri Terhi Nevala

2 Lääkehoidon toteuttaminen sivistys- ja kulttuuripalveluissa

2.1 Lääkehoitosuunnitelma

Lääkehoitosuunnitelma laaditaan sivistys- ja kulttuuripalveluissa kolmella tasolla

1. Järjestäjätasoinen lääkehoitosuunnitelma
    a. Järjestäjätasoinen lääkehoitosuunnitelma laaditaan tämän dokumentin pohjalta
        - sisältöä saa ja tulee täsmentää toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti
    b. Sivistys- ja kulttuuripalveluiden järjestäjätasoinen lääkehoitosuunnitelma laaditaan yhteistyö Pohteen asiantuntijoiden kanssa
        - Hyväksyjänä toimii hyvinvointialueen terveydenhuollosta vastaava alueylilääkäri
2. Yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma
    a. Lääkehoidon toteuttamisen vastuut
    b. lääkehoidon osaamisen varmistamisen prosessi
    c. tarvittavat lääkehoidon luvat
    d. Hyväksyjänä toimii yksikön toiminnasta vastaava
3. Lapsikohtainen lääkehoitosuunnitelma
    a. Kuvataan lapsen lääkehoidon toteuttaminen koulupäivän tai varhaiskasvatuspäivän aikana

Lääkehoitosuunnitelmien laadinnassa ja hyväksymisessä on tärkeää varmistaa selkeä vastuunjako ja toimiva yhteistyö. Hyvinvointialue vastaa järjestäjätasoisen lääkehoitosuunnitelman hyväksymisestä. Ensisijaisesti hyväksymisestä vastaa perusterveydenhuollon toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen nimeämänsä lääkäri. Kunnat vastaavat siitä, että lääkehoito toteutetaan hyväksytyn suunnitelman mukaisesti ja turvallisesti niiden yksiköissä. Vaikka sivistystoimen johto vastaa lääkehoidon käytännön toteutuksen seurannasta ja kehittämisestä omissa yksiköissään, hyväksymisprosessissa tarvitaan tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa. Näin varmistetaan, että lääkehoito on asianmukaisesti suunniteltu, arvioitu ja valvottu osana sekä sivistystoimen että terveydenhuollon yhteistä turvallisuutta ja laadunhallintaa. Yksikkötasoisen lääkehoitosuunnitelman hyväsyy toiminnasta vastaava, eli esimerkiksi päiväkodin johtaja tai rehtori. Poikkeukset tästä (Esim ERHO) kirjataan yksikön lääkehoitosuunnitelmaan.

Koululaisen lääkehoidosta vastaavat huoltajat ja lapsi itse oman kehitystasonsa mukaisesti. Koulussa toteutettavaan lääkehoitoon liittyvät toimintamallit kuvataan koulukohtaisessa opiskeluhuoltosuunnitelmassa.

Lääkehoitoa toteutetaan sivistys- ja kulttuuripalveluissa tämän lääkehoitosuunnitelman mukaisena kokonaisuutena. Suunnitelma kattaa varhaiskasvatuksen, perus- ja lukiokoulutuksen sekä nuorisopalveluiden aamu- ja iltapäivätoiminnan, leiri-, kurssi- ja retkitoiminnan, ja ohjeistukset koskevat kyseisten palveluiden henkilöstöä lääkehoidon turvallisen toteuttamisen osalta.

Varhaiskasvatuksessa lääkehoito järjestetään suunnitelman mukaisesti lapsen ja perheen tarpeiden mukaan eri palvelumuodoissa: kokopäivä-, osapäivä-, perhepäivä- ja vuorohoitona sekä avoimessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Perus- ja lukiokoulutuksessa lääkehoito toteutetaan kaikissa yksiköissä suunnitelman mukaisesti. Lukiokoulutuksessa lääkehoito on usein nuorten itsensä toteuttamaa.

Nuorisopalvelut tarjoavat lapsille ja nuorille palveluita, joista tämä suunnitelma koskee aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä leiri-, kurssi- ja retkitoimintaa. Näistä palveluista käytetään jatkossa termiä ”nuorisopalveluiden toiminta”. Ohjeistus sitoo myös toimijoita, joilla on yhteistyösopimus Oulun kaupungin kanssa perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan järjestämisestä.

2.2 Lääkehoidon vastuut, velvollisuuden ja työnjako

Sivistys- ja kulttuuripalveluissa lääkehoidon toteuttaminen, kuten varhaiskasvatuksessa, perus- ja lukiokoulutuksessa sekä nuorisopalveluissa, kuuluu kunnan vastuulle. Terveydenhuollon palvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueiden vastuulle, mikä on muuttanut kuntien ja hyvinvointialueiden välistä työnjakoa. Tästä huolimatta sivistystoimen organisaatiolla on selkeä vastuu yksikkötasoisten lääkehoitosuunnitelmien laadinnasta ja niiden hyväksymisestä.

Lääkkeen antaminen lapselle tai nuorelle on terveydenhuollon ohjeistamaa ja aina huoltajien kanssa yhteistyössä sovittua toimintaa. Siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin varhaiskasvatus- ja koulutyössä yleensäkin. Potilasvahinkovakuutus koskee vain terveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa.

Seuraavassa on kuvattu eri toimihenkilöiden vastuut ja tehtävät sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitosuunnitelman toteutuksen kokonaisuudessa:

2.2.1 Perusterveydenhuollon alueylilääkäri

- toimii perusterveydenhuollon vastaavana lääkärinä ja vastaa samalla muiden toimialueiden perusterveydenhuollonlääketieteellisestä vastuusta.
- Toimii sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitosuunnitelman sisällöllisenä asiantuntijana
- **hyväksyy sivistys- ja kulttuuripalveluiden henkilöstön työntekijäkohtaiset lääkeluvat.**
    - **Luvan hyväksymisen voi delegoida esimerkiksi kouluterveydenhuollosta vastaavalle lääkärille**

2.2.2 Sivistysjohtaja

- vastaa siitä, että varhaiskasvatuksella, perus- ja lukio-opetuksella on terveydenhuoltolain edellyttämä ja Pohteen hyväksymä lääkehoitosuunnitelma
- vastaanottaa näyttötilaisuuksien toteuttajataholta avoterveydenhuollon viralliseen hyväksyntään toimitettavat lupa-asiakirjat. Toteuttajataho voi sovittaessa toimittaa lupa-asiakirjat suoraan avoterveydenhuollon ylilääkärille
- toimittaa vuosittain saamansa yhteenvedon henkilöstön lääkkeenantoluvista (määrä) ja lapsikohtaisesta lääkehoitosuunnitelmista (määrä) avoterveydenhuollon ylilääkärille
- Vastaa siitä, että lasten lääkehoitoprosessi toteutuu turvallisesti kaikissa toimintayksiköissä

2.2.3 Yksiköstä vastaava henkilö: päiväkodinjohtaja, varhaiskasvatuspäällikkö, rehtori, koulunjohtaja

- vastaa yksikkötasolla lääkehoidon turvallisesta toteuttamisesta hyväksytyn lääkehoitosuunnitelman mukaisesti
- vastaa työyksikkökohtaisen lääkehoitosuunnitelman laadinnasta ja ajantasaisesta päivittämisestä
- huolehtii siitä, että koko henkilökunta saa tarpeenmukaisen lääkehoidon perehdytyksen sekä lääkehoitoa toteuttava henkilöstö lääkehoidon verkkokoulutuksen näyttötilaisuuksineen
- huolehtii oman yksikkönsä lääkehoitoon osallistuvien työntekijöiden osaamisen varmistamisen viiden vuoden välein (lääkehoidon verkkokoulutukset, tentti sekä näyttöjen antaminen)
- huolehtii työvuorosuunnittelussa (ml. leiri- ja retkitoiminta) siitä, että yksikössä on riittävä määrä lääkehoidon toteuttamiseen oikeutettuja työntekijöitä lasten toimintaan osallistumisaikana sekä henkilökunnan sairaus- ja vuosilomien aikana
- huolehtii siitä, että lapsille, joiden huoltajat ovat ilmoittaneet lääkehoidon tarpeesta, tehdään yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma välittömästi toiminnan alettua
- vastaa siitä, että omassa yksikössä olevien kroonisesti sairaiden, jatkuvaa lääkitystä vaativien, kohtausluonteisesti lääkkeitä tarvitsevien ja muiden erityistä hoitoa tarvitsevien lasten turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot (ajantasainen yksikön

lääkehoitosuunnitelma) on huomioitu yksikön omassa turvallisuussuunnitelmassa ja henkilöstö on tietoinen asiasta.
- vastaa omassa yksikössään salassa pidettävien tietojen säilyttämisestä tietosuojan mukaisesti huomioiden sen, että lääkehoitoa toteuttavilla työntekijöillä on sujuva pääsy tarvittaviin asiakirjoihin, esim. erillinen lukittava kaappi.
- käsittelee lääkevirheilmoituksen pohjalta virheellisesti annetun lääkkeen antamistilanteen yhdessä henkilökuntansa kanssa ja toimittaa ilmoituksen sivistysjohtajalle
- vastaa siitä, että yksikössä on lukittava kaappi lasten lääkkeiden ja lapsikohtaisten lääkehoitosuunnitelmien säilyttämiseksi
- huolehtii, että lääkkeet säilytetään lukittavassa kaapissa *alkuperäispakkauksissa* tai huoltajan muutoin todentamana.
- huolehtii tarvittaessa ns. riskijäteastian hankkimisesta lääkehoidossa käytettävien neulojen säilyttämiseksi sekä riskijätteen asianmukaisesta hävittämisestä.
    - Esim. Insuliinin pistämisessä käytetyt neulat saa kerätä esim. korkillisen pahvipurkkiin ja hävittää sekajätteen mukana.

- toimittaa vuosittain omaan yksikköön myönnettyjen lääkkeenantolupien määrän ja lapsikohtaisten lääkehoitosuunnitelmien määrän sivistysjohtajalle

2.2.4 Apulaisrehtori / koulunjohtaja

- kartoittaa yksikköjen lääkehoitoon osallistuvan henkilöstön määrän ja koulutustarpeen
- perehdyttää yksikön henkilöstön sekä uudet työntekijät lääkehoitosuunnitelmaan ja lääkehoidon toteuttamisen käytänteisiin oman yksikkönsä osalta
- koordinoi ja varmistaa, että lääkehoidon koulutuksiin osallistuvat ilmoittautuvat oikeanlaiseen koulutukseen
- huolehtii lasten lääkehoitosuunnitelmien ajantasaisuudesta
    - huolehtii, että koko yksikön henkilökunta on tietoinen, jos jollakin lapsella on lääkitys esim. akuuttiin sairauskohtaukseen
- koostaa lukuvuosittaiset ja yksikkökohtaiset tilastot lääkkeenantolupien ja lapsikohtaisista lääkehoitosuunnitelmien määrästä yksikön johtajalle
- ilmoittaa havaitsemansa yksikön lääkehoidon virheilmoitukset esihenkilölle
- osallistuu yksiköiden lääkehoitosuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen
- huolehtii yhdessä yksikön esihenkilön kanssa siitä, että yksikössä on lukittava kaappi lasten lääkkeiden säilyttämiseen.
- tarkistaa ja tarvittaessa päivittää yksikön ensiapukaapin sisällön

2.2.5 Kouluterveydenhoitaja

- on tarvittaessa mukana laatimassa yksilöllistä lääkehoitosuunnitelmaa lapselle.

- konsultoi koulun henkilökuntaa lääkehoidossa.
- tukee lapsen lääkehoidollisissa asioissa lääkehoidon toteuttajia

2.3 Lääkehoidon toteuttajat ja varahenkilöt

Lapsen lääkehoitoa saa toteuttaa lääkehoitoluvan omaavat työntekijät.

2.3.1 Lääkehoidon koulutuksen saanut sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen

Nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö on koulutuksensa perusteella ensisijainen lääkehoidon toteuttaja

- vastaa lääkehoitoa toteuttaessaan omasta toiminnastaan lääkemääräykseen perustuen sekä ammatillisen koulutuksensa että vastuualueensa lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.
- on mukana laatimassa yhdessä huoltajien ja tarvittaessa terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa lapsen lääkehoitosuunnitelman
- arvioi omalta osaltaan lapsen lääkehoidon vaikuttavuutta ja kertoo havainnoistaan huoltajille.
- vastaa lapsen lääkkeiden oikeasta ja turvallisesta säilyttämisestä
- huolehtii, että koko yksikön henkilökunta on tietoinen, jos jollakin lapsella on erityislääkitys.
- ilmoittaa huoltajalle, jos lapsen lääkkeenannossa on tapahtunut virhe ja tekee kirjallisen lääkevirheilmoituksen esihenkilölleen.
- ilmoittaa, mikäli arvioi, ettei hallitse hänelle annettua työtehtävää. Työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijälle tarvittaessa lisäperehdytystä.

2.3.2 Työntekijä, joka ei ole terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö ja jonka peruskoulutukseen ei ole sisältynyt lääkehoidon koulutusta

- suorittaa työnantajan osoittaman lääkehoitokoulutuksen
- toteuttaa lapsen lääkehoitoa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti
- ilmoittaa huoltajalle, jos lapsen lääkkeenannossa on tapahtunut virhe ja tekee kirjallisen lääkevirheilmoituksen esihenkilölleen.
- ilmoittaa, mikäli arvioi, ettei hallitse hänelle annettua työtehtävää. Työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijälle tarvittaessa lisäperehdytystä.

2.3.3 Lapsen huoltajat

- vastaavat siitä, että lapsen lääkehoidon tarve on tiedossa ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on luotettavasti ilmoitettu lääkehoitoa toteuttaville henkilöille ja käytettävissä toimintayksikössä.
- laativat yhdessä lapsen yksikön henkilökunnan kanssa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman.
- ovat tietoisia siitä, kuka/ketkä toteuttavat toiminnassa lapsen lääkehoitoa.
- vastaavat ryhmän henkilökunnan riittävästä perehdyttämisestä lapsen lääkkeenantoon.
- kutsuvat tarvittaessa alan asiantuntijan perehdyttämään henkilökuntaa
- huolehtivat henkilökunnan perehdyttämisestä lapsen siirtyessä toiseen päiväkotiin / kouluun / toimintaryhmään.
- ovat velvollisia ilmoittamaan kirjallisesti toimintayksikköön lapsen lääkitystä koskevat ohjeet ja muutokset. (esim. suojattu sähköposti)

2.3.4 Lapsen omahoidon tukeminen

Lapsen kykyä huolehtia itsenäisesti lääkehoitosuunnitelman edellyttämistä toimenpiteistä tulee tukea kasvatuksellisin ja yhteistyön keinoin. Tähän liittyvistä tavoitteista ja toimista voidaan sopia yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laadinnan yhteydessä. Lääkehoidosta tulisi tehdä luonteva osa lapsen arkea. Lääkehoitosuunnitelman toteuttamisessa korostuu turvallisuuden ja koko yhteisön välittävän asenteen ohella itsenäisyyteen kasvaminen ja itsestä huolehtiminen.

3 Lääkehoidon osaaminen ja osaamisen varmistaminen

Pääsääntö on, että lääkehoitoa ei saa toteuttaa, jos sen toteuttamiseen ei ole saanut asianmukaista lääkehoidon koulutusta eikä osaamista ole varmistettu. Lääkehoidon osaaminen koostuu opintojen sekä perehdytyksen avulla hankitusta osaamisesta. Vastuu työntekijöiden osaamisen varmistamisesta, ts. lääkehoitoa toteuttavalla henkilöstöllä on voimassa oleva lääkehoitolupa, kuuluu yksikön esihenkilölle.

3.1 Lääkehoidon perehdytys

Vastuu työntekijöiden lääkehoidon perehdytyksestä on yksikön esihenkilöllä. Käytännössä sivistys- ja kulttuuripalveluissa perehdyttäjänä toimii lääkehoidon opastaja (tai vastaavassa tehtävässä toimiva). Yksittäisen työntekijän lääkehoitoon perehtyminen rakentuu lääkehoidon koulutuksesta, annettavista näytöistä ja yksittäisen lapsen lääkehoitosuunnitelman työstämisestä yhdessä lääkehoidon opastajan ja lapsen huoltajien kanssa.

3.2 Lääkehoidon osaamisen varmistaminen

Lääkehoitoa toteuttavien ammattihenkilöiden lääkehoidon osaamisen varmistamisen koostuu lääkehoidon teorian ja käytännön osaamisen varmistamisesta huomioiden työntekijöiden peruskoulutus. Työntekijän koulutus ja käytännön tarve määrittelevät sen, millaista lääkehoidon koulutusta, osaamisen varmistamista ja lääkelupaa työntekijä tarvitsee.

Sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitoon osallistuvien työntekijöiden osaamisen varmistaminen sekä lääkehoitoon oikeuttavat luvat

Lääkehoidon toteuttamiseen oikeuttava lupa on määräaikainen (5 vuotta). Lupakäytännöt ja yksikön lääkehoitoon osallistuvien luvat tulee olla kaikkien tiedossa. Taulukossa 1 on kuvattu nimikesuojattujen ammattihenkilöiden vastuut ja tehtävät, osaamisen varmistaminen sekä lääkelupaan edellytettävät suoritukset.

Taulukko 1. Nimikesuojattujen ammattihenkilöiden osaamisen varmistaminen ja lääkeluvat

	Vastuu ja tehtävät lääkehoidossa	**Osaamisen varmistaminen ja luvat**	**Suorituksen osiot**	**Lääkeluvan suoritus**
Lähihoitaja Sosionomi Lastenhoitaja Tutkintoon sisältyy lähihoitajan osaamisvaatimuksia	Lääkehoidon toteutus Lääkehoidon toteutumisen ja vaikutuksen seuranta	Lääkehoidon teoriaperusteet ja lääkelaskenta	**Lääkehoito varhaiskasvatuksessa ja koulussa**	Lääkelupaan tarvitaan hyväksytty lääkehoidon koulutus ja tarvittava näyttö, jonka vastaanottaa terveydenhuollon ammattihenkilö
		PKV-lääkehoidon toteuttaminen luonnollista tietä	Perehdytys	

vastaava lääkehoidon koulutus	Lääkehoidon kirjaaminen	Injektioiden antaminen ihon alle	Perehdytys Näyttö	
		Injektioiden antaminen lihakseen (epipen)	Koulutus vuosittain opetuksen järjestäjältä (video) Tarvittaessa terveydenhoitaja ohjeistaa	
		Lääkkeiden antaminen nenämahaletkuun tai PEG-letkun kautta	Perehdytys huoltajalta	

Taulukossa 2 on kuvattu henkilöstön, jonka perustutkintoon ei ole sisältynyt lääkehoitoa, vastuut ja tehtävät, osaamisen varmistaminen sekä lääkelupaan edellytettävät suoritukset.

Taulukko 2. Lääkehoitoon kouluttamattomat, tutkintoon ei ole sisältynyt vastaavaa lääkehoidon koulutusta

	Vastuu ja tehtävät lääkehoidossa	**Osaamisen varmistaminen ja luvat**	**Suorituksen osiot**	**Lääkeluvan suoritus**
Sosionomi Lastenhoitaja Koulunkäynninohjaaja Varhaiserityisavustaja	Osallistuminen lääkehoidon toteutukseen lääkehoitokoulutuksen jälkeen.	Lääkehoidon perusteet ja lääkelaskenta	**Lääkehoito varhaiskasvatuksessa ja koulussa**	Lääkelupaan tarvitaan hyväksytty lääkehoidon koulutus ja tarvittava näyttö, jonka vastaanottaa terveydenhuollon ammattihenkilö
		Valmiiksi jaetun lääkkeen antaminen luonnollista tietä	Perehdytys huoltajalta	

		Injektioiden antaminen ihon alle	Perehdytys ja näyttö hoitavalta taholta	

3.2.1 Teoriaosaamisen varmistaminen

Lääkehoidon teoriaosaaminen varmistetaan työnantajan osoittaman verkkomuotoisen lääkehoitokoulutuksen avulla, ks. yllä olevat taulukot 1 ja 2 *Lääkehoidon ABC-kurssi*.

3.2.2 Lääkehoidon näytöt

Lääkehoidon osaaminen varmistetaan lääkehoitoon sisältyvän teoriakoulutuksen lisäksi osaamisen osoittavalla näytöllä. Lääkehoidon näyttötilaisuuteen osallistuva työntekijä on esitäyttänyt omalta osaltaan näyttötilaisuuteen tarvittavan lupalomakkeen. Lupalomakkeeseen liitetään aina työntekijän toimittama todistus käydystä lääkehoidon teoriakoulutuksesta. Työntekijän esihenkilö varmistaa allekirjoituksellaan, että työntekijän lääkehoitoon kouluttautuminen on sovittua ja työntekijä on oikeutettu osallistumaan näyttötilaisuuteen.

Laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö vastaanottaa näytöt ja kirjaa annetut näyttösuoritukset lupalomakkeeseen. Näyttötilaisuuksien ajankohdat ja niihin liittyvät toimintaohjeet tiedotetaan sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitoprosessia koordinoivan työryhmän toimesta.

3.3 Lääkehoidon luvat

Lääkehoidon luvan myöntämiseksi teoriakoulutuksesta saatu todistus sekä lääkelupalomake toimitetaan yksikön johtajalle, joka luvan myöntää.

Alla on kuvattu lääkehoitoa toteuttavien tarvitsemat luvat työntekijän koulutuksen mukaisesti.

3.4 Lääkehoitoon koulutettu terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö; lähihoitaja, lastenhoitaja

Suoritettujen tiedollisten ja taidollisten näyttöjen perusteella ko. työntekijälle myönnetään lupa lääkehoidon toteuttamiseen lääkärin määräyksen mukaan

- Lääkehoidon perusosaaminen
- Injektion antaminen ihon alle / lihakseen
- Lääkehoito syöttöletkun kautta
- PKV-lääkkeet (sisältyy teoriaan)

3.5 Lääkehoitoon kouluttamaton henkilöstö; - sosionomi, lastenhoitaja, koulunkäynninohjaaja, varhaiserityisavustaja

Suoritettujen tiedollisten ja taidollisten näyttöjen perusteella hakijalle myönnetään lupa lääkehoidon toteuttamiseen lääkärin määräyksen mukaan seuraavasti:

- Lääkehoidon perusosaaminen
- Valmiiksi jaettujen lääkkeiden antaminen luonnollista tietä
- Injektion antaminen ihon alle

4 Lääkehoidon toteuttaminen

Yksikön johto vastaa siitä, että lasten lääkehoito toteutuu turvallisesti kaikissa sivistys- ja kulttuuripalveluiden toimipaikoissa.

Lääkehoitoa toteuttavat vain työntekijät, joiden lääkehoito-osaaminen on varmistettu lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Isompien koululaisten ja opiskelijoiden kohdalla lääkehoitoa toteuttavat myös lapset ja nuoret itse oman kehitystasonsa mukaisesti. Itsenäisestikin lääkehoitonsa toteuttavien alaikäisten lasten osalta yhteistyö ja tarvittava tiedonkulku huoltajien kanssa on olennaista.

Sivistys- ja kulttuuripalveluissa lääkehoitotoiminta koostuu akuutista lääkehoidosta sekä lapsikohtaisesti suunnitellun, pitkäaikaista lääkehoitoa saavan lapsen lääkehoidon toteutuksesta. Kun varhaiskasvatukseen tai kouluun on tulossa säännöllistä lääkehoitoa tarvitseva lapsi, lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan lapsen huoltajien ja yksikön lääkehoitoon koulutetun henkilöstön kanssa. Sovittavia asioita ovat esimerkiksi lääkityksen toteuttajasta ja tämän varahenkilöstä sopiminen, heidän tarvitsemasta perehdytyksestä sopiminen, lääkityksen toteutus (kuten annosmäärät ja -ajat), erityistilanteisiin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut yksikön eri toimijoiden, huoltajien ja lapsen kesken.

4.1 Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma

Lapsen lääkehoidosta tehdään yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma. Lapsen lääkehoitosuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen huoltajien ja yksikön henkilökunnan kanssa heti kun huoltaja on ilmoittanut lääkehoidon tarpeen, mahdollisuuksien mukaan ennen varhaiskasvatuksen, koulun tai muun toiminnan aloittamista. Tarvittaessa huoltaja kutsuu terveydenhuollon asiantuntijan mukaan tapaamiseen.

Yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä vastaa yksikön lääkehoidon toteuttaja yhdessä huoltajan kanssa. Lapselle tehdään yksi yhteinen lääkehoitosuunnitelma kaikkien niiden toimijoiden kesken, joiden toimintojen piirissä lapsi on arkipäivisin, esim. koulu – iltapäivätoiminta. Suunnitelmaa laadittaessa pohditaan lapsen lääkehoidon ja terveydentilan seurannan tarpeet sekä millä laajuudella ja toimenpiteillä tarpeisiin pystytään vastaamaan. Suunnitelmasta otetaan kopio kaikille lääkehoitosuunnitelman laatimiseen osallistuneille. Tällä varmistetaan katkeamaton hoitoketju päivän aikana.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma pitää olla helposti kaikkien toimijoiden saatavilla. Suunnitelman laatimisen yhteydessä kerrotaan huoltajille, missä suunnitelmaa säilytetään. Lisäksi tieto lääkehoitosuunnitelman olemassaolosta tulee varmistaa sijaisille perehdytyksen yhteydessä. Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen suunnitelma liitetään lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatus-/esiopetussuunnitelmaan.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma on lapsen tietosuojaan kuuluva, salassa pidettävä asiakirja. Yksikön esihenkilö vastaa siitä, että lapsen yksilölliset lääkehoitosuunnitelmat säilytetään asianmukaisesti tietosuoja huomioiden sovitun lääkehoitoprosessin ajan. Huoltaja vastaa tiedonsiirron toteutumisesta ja tarvittavan uuden lääkehoitosuunnitelmasta varhaiskasvatuksen ja opetuksen eri siirtymänivelvaiheissa. Lääkehoitosuunnitelmaa ei arkistoida. Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma hävitetään, kun lääkehoidon tarve lakkaa.
Lapsen lääkehoitosuunnitelma huomioidaan yksikön omassa turvallisuussuunnitelmassa.

Lääkehoitosuunnitelma laaditaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Lääkehoitoa suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllisen suunnitelman mukaisesti myös toisen asteen oppilaitoksissa, vaikka opiskelijoista suurin osa kykenee jo itse huolehtimaan koulupäivän aikaisesta lääkityksestään.

4.2 Lääkehoidon käytännön toteutus

Lääkeluvan omaavien henkilöiden saatavilla olo varmistetaan yksikössä koko toiminta-ajaksi. Osaamisessa ja saatavilla olossa on huomioitava henkilökunnan työvuorojärjestelyt, ennakoimattomat poissaolot ja niihin liittyvät sijaisjärjestelyt. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että henkilöstössä täytyy olla useampia ammattihenkilöitä, jotka voivat toteuttaa lääkehoitoa.

Toimintayksiköissä sovitaan seuraavista lääkehoidon käytännöistä:

- lääkkeen antamiseen liittyvä perehdytys
- äkillisen hätätilanteen toimintamalli
- menettelytavat toimintaympäristön ulkopuolella tapahtuvassa toiminnassa esim. retket, leirikoulut, liikuntatunnit
- yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laatiminen

Lääkehoitoa toteutetaan yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti esimerkiksi

- ensiapulääkityksenä anafylaktisessa reaktiossa
- ensiapulääkityksenä epilepsiakohtauksessa ja kuumekouristuksessa

kuumeen hoitona kuumekouristuksen ennaltaehkäisynä

- astmalapsen avaavana lääkkeenä astmakohtauksessa tai ennakoivasti esim. ennen liikuntatuntia
- diabeetikkolapsen insuliinipistoksena ja ensiapulääkityksenä insuliinishokissa

- muuna pitkäaikaissairauden vaatimana jatkuvana lääkityksenä
- kuuriluonteisena lääkityksenä
- atooppisen ihon rasvauksena

4.3 Lääkkeen antaminen

Lapselle voidaan antaa lääkärin määräämät lääkkeet, jotka on määrätty jatkuvaan käyttöön ja joiden annosteluaika ajoittuu lapsen päiväkoti- ja koulupäivään. Aamu- ja iltapäiväkerhotoiminta, koulun kerhotoiminta ja koulun ulkopuolinen toiminta, kuten leiritoiminta ovat osa päiväkoti- ja koulupäivää. Lääkkeet tulee toimittaa annosteluohjeineen alkuperäispakkauksessa tai huoltajan muutoin todentama lääke, jolloin henkilökunta annostelee lääkkeen.

Huoltajat tuovat lääkkeet lapsen toimintayksikköön annostusohjeineen *alkuperäispakkauksessa* sekä toimittavat selkeät, yksinkertaiset ohjeet lääkeannoksista ja muista tarvittavista toimenpiteistä (esim. ravitsemusohjeet) sekä niiden mahdollisista vaikutuksista hoitoon. Lääkettä voidaan antaa lääkkeen määrääjän (reseptilääke) tai terveydenhuollon ammattilaisen (itsehoitolääke) ohjeen mukaisesti.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma koskee myös ilta-, viikonloppu- ja vuorohoitoa sekä koulun ulkopuolista opetusta, kuten leirikoulua. Jos yksilöllistä lääkehoitosuunnitelmaa ei ole ja lapselle tulee esim. kipu- tai kuumelääkkeen tarve, ollaan yhteydessä huoltajaan. Lääkkeenannon seuraamiseksi lääkehoidon toteuttajat dokumentoivat suorittamansa lääkehoidon liitteessä olevaan lääkehoidon seurantakorttiin.

5 Lääkkeiden säilytys

Sivistystoimen yksiköissä säilyttävien lääkkeiden määrä tulee pitää mahdollisimman vähäisenä. Jos lapsen kehitystaso mahdollistaa, voi lapsi huolehtia lääkehoidosta itse ja tällöin hän voi säilyttää lääkkeitä omassa hallussaan (esim insuliinikynä tai vastaava).

Yksikössä henkilökunnan vastuulla olevat lääkkeet, tulee säilyttää lasten ulottumattomissa ja erillään henkilökunnalle tarkoitetuista ensiapulääkkeistä/-välineistä. Jos useamman lapsen lääkkeitä säilytetään keskitetysti samassa paikassa, tulee kaapin tai tilan olla lukittu. Yksittäisiä lääkkeitä tai annoksia, voidaan tarvittaessa säilyttää lähempänä lasta, esimerkiksi ryhmätilassa, turvallisuus huomioiden. Kylmäsäilytystä vaativat lääkkeet voidaan säilyttää yksikön jääkaapissa. Lääkkeet pidetään alkuperäispakkauksissa ja niissä tulee olla vähintään lapsen nimi.

Poikkeustilanteissa ja -olosuhteissa, kuten leirikoulut tai retket, lääkkeiden säilytys tulee suunnitella yhdessä huoltajan kanssa ja konsultoida tarvittaessa asiassa lapsen lähiapteekkia.

Huumaavien tai pääasiassa keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden, kuten monien ADHD-lääkkeet tai epilepsian kohtauslääkkeiden kohdalla asianmukaiseen ja turvalliseen säilytykseen tulee kiinnittää erityistä huomioita niiden väärinkäyttöriskin vuoksi.

Riskijäteastiat

Jos yksikössä joudutaan käsittelemään riskijätettä, tulee yksikössä huolehtia tarvittaessa ns. riskijäteastian hankkimisesta lääkehoidossa käytettävien neulojen säilyttämiseksi sekä riskijätteen asianmukaisesta hävittämisestä.

o Esim. Insuliinin pistämisessä käytetyt neulat voi kerätä korkilliseen pahvi- tai muovipurkkiin ja hävittää sekajätteen mukana.

Lääkehoidossa syntyvät jätteet säilytetään lukitussa säilytystilassa siten, että ne on selkeästi merkitty eikä ole vaaraa niiden joutumisesta ulkopuolisten käsiin.

Mahdollinen lääkejäte (esim. vanhentuneet lääkkeet) toimitetaan säännöllisesti avoapteekkiin hävitettäväksi. PKV lääkkeiden osalta (esim ADHD-lääkkeet ja epilepsian kohtauslääkkeet) tulee huolehtia erityisesti lääkkeiden säilytyksestä niiden väärinkäytön riskin / kiinnostuksen vuoksi.

6 Lääkehoidon vaaratilanteiden kirjaaminen ja raportointi

Jos lapsen lääkkeen annossa on tapahtunut vaaratapahtuma tai virhe, esim. lapsi on saanut lääkettä liian vähän tai liian paljon tai lääkkeen antaminen on unohtunut, työntekijä ottaa yhteyttä lapsen huoltajiin ja kirjaa tapahtuman lääkevirhe-lomakkeelle ja toimittaa sen esihenkilölleen. Jokainen lääkehoidon virhetilanne käydään läpi esihenkilön johdolla. Lisäksi lääkehoidon virhetilanteista annetaan aina tieto myös aluepäällikölle / lukiojohtajalle mahdollista jatkoselvitystä varten.

7 Muita ohjeita ja suosituksia

Joditablettien varaaminen säteilytilanteen varalle (STM Dnro 8/02/2001)

Oulun kaupungin turvallisuustyöryhmä arvioi massiivisten jodimäärien hankinnan ja vanhenevien pakkausten uusinnan tarpeen alueellisesti. Tilanteen edellyttäessä turvallisuustyöryhmä ohjeistaa kaupungin toimintayksiköt.

Erillinen toimintaohje lapsen lääkehoitoon
Lapsen lääkehoito toteutetaan ensisijaisesti lapsen kotona. Varhaiskasvatuksessa, koulussa ja nuorisopalveluiden järjestämässä toiminnassa voidaan tarvittaessa annostella ja antaa lapselle kroonisten sairauksien hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä sekä ns. kohtausluontoisia lääkkeitä, esim. astmaan, diabetekseen ja epilepsiaan liittyen.

Toiminnassa voidaan annostella myös tilapäiseen käyttöön määrättyjä lääkkeitä, joiden annosteluajaksi on määrätty lapsen toimintaan osallistumisaika.

Mikäli toiminta-aikana joudutaan antamaan lapselle lääkkeitä, huoltaja toimittaa lääkkeen toimintayksikköön lapsen nimellä varustettuna, annosteluohjeineen alkuperäispakkauksessa. Henkilökunta annostelee lääkkeen.

- Allergia-silmätipat ovat suositeltavaa tuoda kerta-annos pipetteinä.

Kuuriluontoinen lääkehoito toteutuu pääsääntöisesti kotona, mm.

- Antibiootit; annostelu yleensä 2x/pv
- Allergialääkkeet (tabletti, mikstuura, silmätipat); annostelu 1-2x/pv valmisteesta riippuen

- Yskänlääkkeet. Mikäli lapsi ei pysty olemaan ilman päivällä annettavaa yskänlääkettä, hänet tulisi hoitaa kotona.
- Silmätipat tulehdukseen; markkinoilla 2x/pv annosteltavia valmisteita
- Korvatipat; joskus päivälläkin, mutta hoitojaksot lyhyitä

Huoltajien on keskusteltava henkilökunnan kanssa lapsen lääkityksestä.

- Lapsen aloittaessa toiminnassa (kuuriluonteiset lääkkeet)
- Aamulla toimintaan tullessa (jatkuva- sekä kohtausluontoinen lääkitys)

Toimintayksiköissä lääkkeet säilytetään lukitussa kaapissa.

8 Liitteet

Tähän kohtaan lisätään mahdolliset liitteet